

МЕХАНІЗМ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ НА ПСИХІКУ ЛЮДИНИ У ГІБРИДНІЙ ВІЙНІ

Україна перетворена російськими агресорами у своєрідний полігон для випробування концепції гібридної війни, що включає військовий, дипломатичний, економічний та інформаційний складники спрямовані на людину. На відміну від інших засобів ураження інформація перетворилась у всеосяжну зброю, від якої неможливо захватись. У статті: розкрито сутність механізму інформаційно-психологічного впливу на психіку і масову свідомість, а саме некритичне сприйняття інформації об'єктом впливу і запам'ятовування, діяльність мислення “випадає” або сильно послабляється; проаналізовано сутність і процес маніпулювання психікою індивіда й масовою свідомістю, як приховане примушення особистості до невластивої для неї поведінки, як специфічний засіб управління нею; розглянуто роль телебачення та мережі Інтернет у здійсненні інформаційно-психологічного впливу в гібридній війні.

Ключові слова: гібридна війна, механізм інформаційно-психологічного впливу, психіка, масова свідомість, маніпуляція.

Постановка проблеми. Людство поступово переходить до так званих “гібридних війн”, які характеризуються використанням як летальної так і нелетальної зброї. Гібридна війна являє сукупність заздалегідь підготовлених і оперативно реалізованих дій військового, дипломатичного, економічного, інформаційного характеру, спрямованих на досягнення стратегічних політичних цілей [1]. Полем бою в даних війнах стає не лише територіальний простір, а й економічні відносини (у економічному вимірі), кіберпростір (у технічному вимірі), психіка людини (у соціальному вимірі), дипломатичні відносини (у політичному вимірі). Зброєю, поряд із засобами вогневого, економічного ураження, стала інформація – від когнітивного та електронного рівня до енерготехнічного та парапсихологічного. У такій війні кожен, не будучи учасником бойових дій, може стати їх жертвою, бо від інформації неможливо захватись і навіть просто існувати без неї.

Яскравим прикладом сучасної гібридної війни є військова агресія Росії у відношенні України. Дана агресія викликала активне обговорення на шпальтах часописів, періодичних видань і в мережі Інтернет. Більшість вітчизняних і зарубіжних вчених оцінюють агресію Російської Федерації, як “гібридну війну”. Так, у 5-6 номерах 2014 р. часопису Національна безпека і оборона Центром Розумкова опубліковано аналітичну записку “Російсько-український конфлікт: стан, наслідки, перспективи розвитку подій” де вказується, що вже майже рік триває “неоголошена”, або “гібридна” війна Росії проти України, в якій широко використовуються невійськові складові: політико-дипломатична конфронтація, економічна дискримінація, енергетичне протистояння, гуманітарна агресія та інформаційна війна. Яким же чином діє механізм інформаційного впливу агресора на населення України для досягнення бажаних результатів за допомогою інформаційної зброї?

Звичайно, розміри статті не дозволяють здійснити глибокий науковий аналіз ролі різних складових у гібридній війні та механізму інформаційного впливу на психіку людини. Але кожен погляд на дану проблему, дозволяє наблизитись до об'єктивної оцінки найважливішого – інформаційного складника гібридної війни.

Аналіз досліджень і публікацій з питання інформаційно-психологічного впливу на психіку людини в гібридній війні. Висвітлення питань інформаційно-психологічного впливу знаходиться на вістрі уваги вітчизняних і зарубіжних науковців, державних і громадських діячів. Підтвердженням цього може слугувати значна кількість ґрунтовних напрацювань та статей розмішених в часописах і на різних сайтах мережі Інтернет. Умовно всі відомі автору роботи пропонується згрупувати в декілька блоків.

Перший блок складають монографії, підручники та навчальні посібники підготовлені

вітчизняними вченими. В Україні проблеми інформаційних війн досліджує здійснює визнаний фахівець у галузі комунікативних технологій Г. Почепцов. Він одним із перших науковців України розпочав дослідження проблем інформаційної війни [2]. На сьогодні Г. Почепцов продовжує активно працювати над темою інформаційних війн і технологіями впливу на масову свідомість. У своїй статті “Інформаційна політика та безпека сучасних держав [3]” він здійснив детальний аналіз інформаційної політики і безпеки, які проводять провідні держави світу. Г. Почепцов зазначає ефективність такого інструмента інформаційної політики, як “соціальна пропаганда” та “війна ідеологій”.

Певний внесок у висвітлення проблем інформаційної безпеки та інформаційно-психологічного впливу на особистість, суспільство, державу зроблено у працях М. Дзюби, Я. Жаркова, І. Замаруєвої, А. Рося [4] та ін. Дані автори аналізують проблеми погляди керівників країн світових лідерів на тенденції розвитку форм і засобів ведення інформаційної війни.

У другий блок джерел пропонується включити статті військових науковців В. Телеліма, Д. Музиченка. Ю. Пунди [5], Ю. Радковця [6]. Аналізуючи гібридну війну, звертають увагу читача на її інформаційну складову.

До третього блоку джерел можна віднести роботи російських авторів С. Зелінського [6], А. Манойла, А. Петренка, Д. Фролова [7] та ін.

С. Зелінський синтезує великі обсяги інформації з різних галузей знань, розкриває багатопланову картину впливу на психіку з метою маніпулювання свідомістю індивіда і суспільства. Заслужує на увагу внесок ученого А. Манойла в розуміння теорії і практики здійснення інформаційного впливу в інформаційних війнах. У своїй монографії “Державна інформаційна політика в особливих умовах” він запропонував принципи ведення державної інформаційної політики в умовах агресії. У співпраці з іншими авторами ним підготовлено навчальні посібники, словник-довідник із питань інформаційної безпеки інформаційно-психологічного впливу та сутності й змісту інформаційної війни.

Четвертий блок наукових джерел становлять роботи іноземних авторів. Американський учений М. Маклюен на основі багаторічних досліджень довів, що сучасні війни зазвичай ведуться в інформаційному просторі. М. Маклюен запропонував світу цікаву тезу: “Істинно тотальна війна – це війна за допомогою інформації” [8]. Генерал-лейтенант ВПС США Д. Ласіка стверджує, що, основою ведення гібридних воєн є їхня інформаційно-психологічна складова, а об’єктом впливу її ініціатора стає насамперед суспільна свідомість, а не збройні сили чи інфраструктура [9].

На думку польського автора Лукаша Вуйчика головна риса нової війни в тому, що вона вестиметься в першу чергу в головах людей. Парадоксальним чином, мета такої війни – привести до ситуації, коли застосування фізичної сили стане просто зайвим, як це було в Криму [10].

Навіть короткий огляд науково-теоретичних джерел з питання інформаційно-психологічного впливу наводить на думку, що в більшості відомих автору праць глибоко аналізуються загальні проблеми інформаційної безпеки, інформаційних війн в історії світової спільноти, інформаційно-психологічних операцій у звичайних війнах та збройних конфліктах до кінця ХХ століття. Стрімкий розвиток засобів поширення інформації обумовлює розробку нових сучасних механізмів інформаційно-психологічного впливу на психіку людини і має в умовах ведення гібридної війни. Необхідність розглянути ці питання становить мету даної роботи.

Мета проаналізувати механізм інформаційно-психологічного впливу на психіку людини у гібридній війні. Для досягнення мети автором вирішено наступні часткові завдання: визначено сутність і зміст механізму інформаційно-психологічного впливу; з’ясовано інструментарій інформаційно-психологічного впливу на психіку людини і має в умовах гібридної війни.

Об’єкт дослідження: інформаційно-психологічний вплив у гібридній війні.

Предмет дослідження: механізм інформаційно-психологічного впливу на психіку людини і мас у гібридній війні.

Викладення основного матеріалу. На сьогодні все більше озвучуються думки про війни нового типу. Війна, як соціальне явище розвивається паралельно із розвитком людства. Але за сутністю вона залишається продовженням політики іншими засобами. Метою війни залишається реалізація інтересів агресора. Агресію Росії на сході України експерти називають гібридною війною. Саме таку її назву сформулював член парламенту Нідерландів генерал-майор у відставці Франк ван Каппен [11]. Держава, що веде гібридну війну здійснює силову операцію за підтримки недержавних виконавців – бойовиків, груп місцевого населення, громадських радикальних організацій, зв'язок з якими формально повністю не визнається. Так Путін лише у грудні 2015 року на щорічній пресконференції частково визнав участь військових спецпризначенців у воєнних діях в тимчасово окупованих областях Донбасу. Особливістю агресії Російської Федерації у відношенні України є потужна інформаційна складова. Яку справедливо можна вважати смисловою або інформаційно-психологічною війною.

На дану особливість ведення сучасної війни звернув увагу начальник російського Генштабу Герасимов у статті “Цінність науки в передбаченні” [12]. Він зазначає, що акцент використаних методів протиборства зміщується у бік широкого застосування політичних, економічних, інформаційних, гуманітарних і інших невоєнних заходів, що реалізуються із задіянням протестного потенціалу населення. Усе це доповнюється військовими заходами прихованого характеру, у тому числі реалізацією заходів інформаційного протиборства і діями сил спеціальних операцій.

Про продовження гібридної війни неодноразово наголошував і Президент України. 7 жовтня 2015р. він висловив упевненість, що на інформаційному фронті ситуація лише загострюється. Важливість адекватної політінформації нині зростає до рівня забезпечення воїнів зброєю, боєприпасами і засобами захисту [13].

На сьогодні є загально визнаним факт наявності інформаційної складової у сучасній гібридній війні, яка реалізується у вигляді інформаційно-психологічного впливу. Існує загальноприйняте його визначення – це цілеспрямоване виробництво і поширення спеціальної інформації, що викликає трансформацію психіки, зміну поглядів, думок, відносин, ціннісних орієнтацій, мотивів, стереотипів особистості (мас) з метою вплинути на її діяльність і поведінку. Кінцевою його метою є досягнення певної реакції, поведінки (дії або бездіяльності) особистості (мас), яка відповідає цілям інформаційно-психологічного впливу. Інформаційно - психологічний вплив здійснюється, головним чином, на психіку людини. При цьому відбувається некритичне сприйняття інформації об'єктом (без зміни установки об'єкта впливу). Зниження ступеня усвідомленості є однією з умов ефективності даного впливу. У процесі прийняття інформації функціонує тільки сприйняття і запам'ятовування, діяльність мислення “випадає” або сильно послабляється.

Як відомо, психіка людини складається з двох основних шарів – свідомості та несвідомого. При цьому значно важливішу роль (у т. ч. і за обсягом) на противагу свідомості займає несвідоме, або підсвідомість. У підсвідомості беруть початок (формуються) усі думки, бажання і наступні вчинки індивіда. Несвідоме теж представлено двома шарами. Це особисте несвідоме і колективне несвідоме, або так звана генетична пам'ять. Причому наповнюваність якраз колективного несвідомого в своїй основі являє собою весь досвід нагромаджений людством. Управління психікою однієї людини з боку іншої є маніпуляції

Термін “маніпуляція” походить від латинського manus – рука (manipulus – пригоршня, жменя). У словниках європейських мов дане поняття трактується як поведінка із об'єктами з визначеною метою (наприклад діагностика людини за допомогою руки, ручне управління і т. ін.) Дані дії вимагають спритності й вправності Мабуть звідсіля сучасне розуміння поняття “маніпулювання”.

С. Кара-Мурза виокремлює наступні сутнісні характеристики даного поняття: а) вид духовного психологічного впливу, мішенню якого є психіка людини; б) це прихований вплив,

наявність якого має бути непомітним для об'єкта маніпуляції; в) маніпулювання вимагає значної майстерності і знань, особливо при впливі на масову свідомість; г) маніпулювання це частина технології влади; д) кожна маніпуляція психікою людини є взаємодією між суб'єктом і об'єктом. При відсутності взаємодії перебудови психіки не відбудеться і, нарешті, маніпулювання це не насилля, а спокуса. Кожній людині надано свободу духу і свободу волі. Якщо людина не воліє сприймати розумні доводи, то вона перетворюється в обману [14, С.15-17]. Таким чином маніпулювання свідомістю людини можна розуміти, як приховане примушення особистості до невласивої для неї поведінки, як специфічний засіб управління нею, що використовується на всіх рівнях соціальної взаємодії людей.

У процесі маніпулювання одна інформація витісняється з пам'яті іншою, використовуючи таку обов'язкову якість пам'яті як оновлення. Інформаційно-психологічний вплив застосовується для підміни істинної інформації помилковою у психіці особистості й психіці мас, зміни свідомості мас в цілому те що відбувалось і відбувається у Криму та так званих ДНР і ЛНР.

Головною метою інформаційно-психологічного впливу в агресивних планах Росії, щодо створення Новоросії, були зміни громадської думки, системи цінностей, поглядів, соціально-психологічного клімату. При цьому широко використовувався процес маніпулятивного впливу на населення з метою залякування “фашистами“, “бандерівцями”, “правим сектором”, появи невпевненості у майбутньому, формування недовіри до діючої влади та ліквідація легітимних державних органів, створення атмосфери незадоволення, сприяння формуванню військово-терористичних угруповань.

Об'єктом маніпулятивного впливу поряд з психікою індивідів була масова свідомість. Російські маніпулятори врахували те, що масова свідомість найбільш уразлива до інформаційно-психологічних впливів. Людина в натовпі скоріше виступає як біологічна істота, ніж соціальна і спрацьовує так званий ефект “натовпу” або “зграї”. У колективі відбувається посилення впливів на емоції, що зберігаються в глибинах підсвідомості, закодовані на генетичному рівні та у всіх мають подібну структуру.

Головною метою інформаційно-психологічного впливу є зміна установки індивіда та мас. Установка відіграє значну роль у детермінації поведінки людини. Установка – це сформовані порівняно стійкі знання, почуття й мотиви, що викликають певне ставлення людини до реальної дійсності, обумовлюють напрямок дій і одночасно спосіб сприйняття й мислення. Орієнтація індивідуума залежить від безлічі соціальних установок, що співвідносяться з певними сторонами суспільного буття. Установки мають певну цінність з точки зору їх значення для індивіда. В ієрархії установок політичні установки займають верхню сходинку. Вони, на відміну від інших, більш стійкі стосовно змін. Політичні установки утворюють загальне підґрунтя для всіх інших установок, обумовлюють внутрішню стійкість орієнтації. Звідси випливає, що поведінка людини за різних умов в основному визначається її політичною орієнтацією.

Маніпулятори врахували ті обставини, що в державі перехідного (транзитного) типу, якою є Україна, багато моральних цінностей старого соціалістичного устрою втрачено, нових – ще не створено, а ті, що вже існують не перетворились у загальноприйняті. Як зазначав французький психолог Ле Бон, “ідеї вимагають багато часу, щоб закріпитися у свідомості людей, але вони вимагають не менше часу, щоб знову відтіля зникнути”. Донбас, багато міст якого набули депресивного стану, перетворився у сприятливе підґрунтя для поширення сепаратизму й тероризму

Механізм інформаційно-психологічного впливу ґрунтується на маніпуляції свідомістю мас і внесенням у свідомість цілеспрямованої дезінформації. Механізм духовного насильства над людиною, групою, масою спрямований на спотворення повідомлень про реальність, щоб, незважаючи на їх неправдивість, особа приймала їх як вірогідні й поступала б відповідно до цієї деформованої інформації.

В умовах гібридної війни недостовірні інформація, за браком правдивої, потрапляє в сприятливий ґрунт. На переконання жителів окупованих областей, нелегітимна влада Києва,

силові структури держави та українська армія є їхніми ворогами. Багато українців на Сході країни під впливом російських засобів масової інформації справді вважають, що в Києві до влади прийшли “фашисти” й “бандерівці”, які будують концентраційні табори й прямо на вулицях убивають росіян, а тому потрібно чинити їм опір. Використовуються нові, а точніше, брудні, методи та способи ведення цієї війни: підкуп, шантаж, залякування, викрадення людей, організація та проведення терористичних актів. Усе це супроводжується резонансними акціями насильства до непокірних та проявами мародерства.

Маніпулювання свідомістю – це своєрідне панування над духовним станом людей, управління ним шляхом навіювання людям відповідних стереотипів мислення, вигідних терористам. За допомогою маніпулювання змінюються життєві установки людей в потрібному маніпуляторам напрямі. Організатори гібридної війни цинічно розглядають маніпулювання як своєрідний соціальний рефлекс – певну поведінку, що викликається відповідними ідейними та психологічними мотивами. Слова, образи, стереотипи “бандерівців”, “руки США”, “правого сектора”, повинні, на думку авторів маніпулювання, викликати і відповідну поведінку, вчинки, реакцію людей.

Населення, тимчасово окупованих областей, щодня отримує величезні порції дезінформації, покликаної переконати його в “агресивності”, “антидемократичності”, “нелюдності” легітимної влади в Україні. При цьому лише одна згадка стереотипу народжує у свідомості особи звичні образи демонічного, негативного, непривабливого. Такі люди проти своєї волі віряють в міфи, штампи російської пропаганди.

У ході дезінформування широко використовується поширення чуток. Під чутками розуміється специфічний вид міжособистісної комунікації, який виникає внаслідок утворення інформаційного вакууму, що заповнюється спонтанно або зусиллями пропаганди терористів. Поширення чуток – один з найбільш ефективних способів поширення інформації при інформаційному голоді. Поширюючись, чутки мають тенденцію до гіперболізації, обростання фантастичними “подробностями”, “новими” даними, “уточненнями і т. ін. Люди з нестійкою психікою, розносячи чутки, одночасно заражають і деяких інших помилковими уявленнями та інформацією. Головною метою поширення чуток є залякування, ініціювання стану тривоги, непевності, страху перед невідомим або перед усвідомленою загрозою, виклику стану занепокоєння, депресії або апатії. Заляканими людьми легше маніпулювати, простіше управляти. Залякана людина, піддававшись впливу “страхітливої” інформації, психозу гнітючих фактів, стає безпорадною, індиферентною.

Метою дезінформування населення тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей є ініціювання в нього агресивних емоційних станів, формування гніву, ворожості, ненависті, підозрливості. Прикладом агресивної поведінки мешканців окупованих терористами міст було відношення до бранців антитерористичних сил України, що потрапили в полон, а саме проведення “парадів полонених”. Так, 24 серпня 2014 року у Донецьку проросійські бойовики провели колону полонених українців “коридором ганьби” замість параду до Дня незалежності України. Натовп кричав “фашисти!”, хтось вимагав поставити українських військових на коліна, а хтось кидав у них яйця [15].

22 січня 2015 року терористи знову влаштували “парад полонених”, таким чином намагаючись обдурити жителів і розповісти їм, що кіборги винні в обстрілі Донецька [16].

Інструментом здійснення інформаційно-психологічного впливу є засоби масової інформації (ЗМІ) та засоби масової комунікації (ЗМК). До ЗМІ відносяться газети, журнали, телебачення, радіо, а до ЗМК – ще й кіно, театри, мабуть і мережа Інтернет, які мають результативну дію при атаці на підсвідомість мас з метою закладання в підсвідомість певних патернів поведінки, що фактично впливають на подальше життя індивіда.

Найнебезпечнішою рисою засобів масової інформації, як вважають багато фахівців, є їхня здатність подавати інформацію таким чином, щоб за видимою об’єктивністю у великої маси людей формувалася віртуальна картина реальності.

Серед усіх ЗМІ за ефективністю впливу на внутрішній світ людини особливе місце посідає телебачення. Сьогодні воно не тільки найбільш масове, але й найвпливовіше з точки

зору проникнення у людську свідомість. Людина більше довіряє побаченому, ніж почутому або прочитаному. Потужність і результативність впливу, що здійснюється за допомогою телебачення, посилюються сильним психологічним ефектом безпосередньої участі в подіях, коли людина занурюється в них “тут і зараз”. Цей своєрідний ефект, що одержав назву “ефект CNN”, оцінюється багатьма як головна умова ефективності інформаційно-психологічного впливу за допомогою телебачення.

Г. Почепцов також звертає увагу на одну із головних переваг телебачення над Інтернетом і його використання в гібридній війні. Він зазначає, що телебачення дає ефект одночасного виходу на масового глядача, чого немає у Інтернету. Саме ця перевага сьогодні використовується агресором у відношенні до України. Телебачення за рахунок своєї візуалізації стає потужним засобом інформаційно-психологічної війни.” [17]

Терористи зробили все, для того щоб лишити населення тимчасово окупованої місцевості можливості дивитись українські телеканали. Вже в перші хвилини після штурму телерадіокомпанії в Донецьку у центральну апаратну зайшли фахівці, які дуже швидко налаштували на частоті державною телевізійної-радіокомпанії трансляцію каналу «Росія 24». Одночасно місце, де на екрані було розміщений прапор України, як символ єдності країни, зайняв символ самопроголошеної республіки.

В Донецькій і Луганській областях в аналоговому і цифровому наземному ефірі відсутні такі потужні телемовці як “Перший Національний”, “Новини 24”, “1+1”, “ICTV”, “5 канал”. На їх частотах відбувається трансляція російських телеканалів: ОРТ, НТВ, РТР, Росія 24.

Окрім цього, керівництво так званих ДНР і ЛНР поклопоталось про створення власних засобів масової інформації. За розпорядженням ватажка терористичної організації “ДНР” Захарченка створено “Донецьке агентство новин”, скорочено – “ДАН”. Аналогічна структура під назвою “ЛАН” створена й у середовищі бойовиків “ЛНР”. У ефірі постійно працює телеканал бойовиків “Луганськ-24” та їхня радіостанція [18].

Енциклопедичною стала брехня російських ЗМІ про (фактично міфічні) звірства української армії, російське телебачення поширило брехню про розп’ятого хлопчика в Слов’янську, яку пізніше спростовували жителі Слов’янська. У 20-х числах листопада 2014 року на телеканалі Росія-1 розповіли вигадану історію про жінку, яку нібито згвалтували “карателі” під час епілептичного приступу в автобусі. Кожного дня російські канали поширюють недостовірну інформацію про порушення Збройними Силами України Мінських домовленостей і обстрілюють населення міст і селищ на окупованих територіях. Дана дезінформація спростовується спостерігачами ОБСЄ.

Розвиток інформаційних і комунікаційних технологій призвів до створення унікального засобу поширення інформації – глобальної комп’ютерної мережі Інтернет. Дешевизна доступу, свобода поширення й одержання інформації зробила Інтернет ефективним інструментом для використання інформаційних механізмів впливу на індивідуальну і масову свідомість.

Неврегульованість правових відносин при поширенні інформації в Інтернеті сприяє свободі поширення дезінформації. Усе це призводить до того, що фактична основа тієї чи іншої події може бути серйозно перекручена за допомогою маніпуляцій з текстом, звуком і відеозображенням. Такі методи дозволяють представникам терористичних груп реалізувати складний процес керування суспільною думкою, організувати великі інформаційні кампанії для підриву довіри громадян до конкретного курсу, який проводиться урядом країни.

Цілком легальним способом здійснення інформаційно-психологічного впливу за допомогою матеріалів що надсилаються користувачам Інтернету на заздалегідь зібрані адреси електронної пошти. Створення різних віртуальних груп за інтересами в Інтернеті також є легальним способом для прощтовхування тих чи інших ідей. Постійна віртуальна група, що утворилася, свідчить про наявність людей, здатних до сприйняття ідей, що поширюються, а зростання чисельності групи показує ефективність інформаційно-психологічного впливу.

Висновки. Досягнення мети дозволяє зробити наступні висновки.

Російська Федерація веде проти незалежної України гібридну війну, основною складовою якої є інформаційно-психологічний вплив на населення тимчасово окупованих територій Донбасу.

Для досягнення мети у гібридній війні агресор використовує сучасний механізм інформаційно-психологічного впливу, основу якого становить маніпулювання психікою індивідів і масовою свідомістю. У процесі маніпулювання одна інформація витісняється з пам'яті іншою, у психіці особистості й психіці мас відбувається підміна істинної інформації помилковою.

Вплив на психіку і масову свідомість у гібридній війні здійснюється за допомогою засобів масової інформації та засобів масової комунікації, головними серед яких є телебачення та мережа Інтернет.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Російсько-український конфлікт: стан, наслідки, перспективи розвитку подій [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.gazumkov.org.ua/ukr/journal.php?y=2014&cat=206. – Назва з екрана.
2. Почепцов Г.Г. Информационные войны. Основы военно-коммуникативных исследований. – Киев, 1998. Почепцов Г. Г. Как переключают» народы. Психологические/ информационные операции как технологии воздействия на массовое сознание в XX веке. – Киев., 1998; Почепцов Г. Г. Теория и практика коммуникаций, – М. 1998 г. Почепцов Г. Г. Психологические войны. – М., 2000.
3. [Електронний ресурс] – Режим доступу: osvita.mediasapiens.ua/.../informatsionnaya_po..
4. Нарис теорії і практики інформаційно-психологічних операцій /Дзюба М.Т., Жарков Я. М., Ольховой І.О., Онишук М.І. Навчальний посібник// За загальною редакцією В.В. Балабіна. – К.:ВІТІ НТУУ "КПІ", 2006. – 472 с. Інформаційна безпека особистості, суспільства, держави. Підручник//Дзюба М.Т., Жарков Я. М., Замаруєва І.В. Рось А.О та ін.. К. КНУ ім. Т. Шевченка, 2009, – 274 с.
5. Телелим В.М., Музиченко Д.П., Пунда Ю. В. Планування сил для виконання бойових завдань у «гібридній війні» [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.nio.mil.gov.ua/pdf/2014-3.pdf>. – Назва з екрана.
6. Радковець Ю.І. Ознаки технологій «гібридної війни» в агресивних діях Росії проти України. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.nio.mil.gov.ua/pdf/2014-3.pdf>. – Назва з екрана.
7. Манойло А.В., Петренко А.И., Фролов Д.Б. Государственная информационная политика в условиях информационно-психологической войны – 2-е изд., стереотип – М. Горячая линия – Телеком, 2006 –541 с ил.
8. Маклюен Г.М. Внешние расширения человека / Г.М. Маклюен ; пер. с англ. В. Николаева ; закл. ст. М. Вавилова. – М. Жуковский: КАНОН – пресс – Ц, Кучково поле, 2003. – 464 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: yanko.lib.ru/.../mcluhan-understanding_media.. – Назва з екрана.
9. Lasica D. T. Strategic Implications of Hybrid War: A Theory of Victory : Monograph / D. T. Lasica. – USA, 2009 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA513663>. – Назва з екрана.
10. Лукаш Вуйчик Украинская гибридная война [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://inosmi.ru/sngbaltia/20140515/220303215.html#ixzz3oG76I35c>–Назва з екрана.
11. Ван Каппен Ф. Интерв'ю на «Радіо Свобода» / Ф. Ван Каппен [Електронний ресурс.] – Режим доступу: <http://svoboda.org/content/article/25362031.html/>. – Назва з екрана.
12. [Електронний ресурс] – Режим доступу www.vpk-news.ru/articles/14632
13. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ru.tsn.ua/politika/poroshenko-predupredil-ona-chale-novoy-fazy-gibridnoy-voyny-501312.html>. – Назва з екрана.
14. Кара-Мурза С.Г. Маніпулювання свідомістю: Навчальний посібник – К.: Оріяни, 2003. – 500 с.
15. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/08/24/7035673/?attempt=1>.
16. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.unian.ua/politics/1035084-boyoviki-takiviveli-polonenih-kiborgiv-na-vulitsi-donetska-foto-video.html>. – Назва з екрана.
17. Информационная политика и безопасность современных государств [Електронний ресурс] – Режим доступу: osvita.mediasapiens.ua/.../informatsionnaya_po.. . – Назва з екрана.

18. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://ipress.ua/news/propagandysty_dnr_ta_lnr_stvoryly_svoi_zmi_rnbo_102546.html. – Назва з екрана.

REFERENCES:

1. Rosijs'ko-ukrai'ns'kyj konflikt: stan, naslidky, perspektyvy rozvytku podij [Elektronnyj resurs] – Rezhym dostupu: www.razumkov.org.ua/ukr/journal.php?y=2014&cat=206. – Назва з екрана.
2. Pocheptsov G.G. Informatsionnye voyny. Osnovy voenno-kommunikativnykh issledovaniy. – Kiev, 1998. Pocheptsov G. G. Kak pereklyuchayut» narody. Psikhologicheskie/ informatsionnye operatsii kak tekhnologii vozdeystviya na massovoe soznanie v KhKh veke. – Kiev., 1998; Pocheptsov G. G. Teoriya i praktika kommunikatsiy, – M. 1998 g. Pocheptsov G. G. Psikhologicheskie voyny. – M., 2000.
3. [Elektronnyj resurs] – Rezhim dostupu: osvita.mediasapiens.ua/.../informatsionnaya_po...
4. Naris teorii i praktiki informatsiyno-psikhologichnikh operatsiy /Dzyuba M.T., Zharkov Ya. M., Ol'khovoy I.O., Onishchuk M.I. Navchal'niy posibnik// Za zagal'noyu redaktsiyu V.V. Balabina. – K.:VITI NTUU "KPI",2006. – 472 s. Informatsiyna bezpeka osobistosti, suspil'stva, derzhavi. Pidruchnik//Dzyuba M.T., Zharkov Ya. M., Zamarueva I.V. Ros' A.O ta in.. K. KNU im.. T. Shevchenka, 2009, – 274 s.
5. Telelim V. M., Muzichenko D. P., Punda Yu. V. Planuvannya sil dlya vikonannya boyovikh zavdan' u «gibridniy viyni» [Elektronnyj resurs] Rezhim dostupu: <http://www.nio.mil.gov.ua/pdf/2014-3.pdf>. – Назва з екрана.
6. Radkovets Yu. I. Oznaaki tekhnologiy «gibridnoi viyni» v agresivnikh diyakh Rosii proti Ukraini. [Elektronnyj resurs] Rezhim dostupu: <http://www.nio.mil.gov.ua/pdf/2014-3.pdf>. – Назва з екрана.
7. Manoylo A. V., Petrenko A. I., Frolov D. B. Gosudarstvennaya informatsionnaya politika v usloviyakh informatsionno-psikhologicheskoy voyny – 2-e izd , stereotip – M. Goryachaya liniya – Telekom, 2006 –541 s il.
8. Maklyuen G. M. Vneshnie rasshireniya cheloveka / G. M. Maklyuen ; per. s angl. V. Nikolaeva ; zakl. st. M. Vavilova. – M. Zhukovskiy: KANON – press – Ts, Kuchkovo pole, 2003. – 464 s. [Elektronnyj resurs] – Rezhim dostupu: yanko.lib.ru/.../mcluhan-understanding_media.. – Назва з екрана.
9. Lasica D. T. Strategic Implications of Hybrid War: A Theory of Victory : Monograph / D. T. Lasica. – USA, 2009 [Elektronnyj resurs] – Rezhim dostupu: <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA513663>. – Назва з екрана.
10. Lukash Vuychik Ukrainskaya gibridnaya voyna [Elektronnyj resurs] – Rezhim dostupu: <http://inosmi.ru/sngbaltia/20140515/220303215.html#ixzz3oG76I35c>–Назва з екрана.
11. Van Kappen F. Ynterv'ju na «Radio Svoboda» / F. Van Kappen [Elektronnyj resurs.] – Rezhim dostupu: <http://svoboda.org/content/article/25362031.html/>. – Назва з екрана.
12. [Elektronnyj resurs] – Rezhim dostupu www.vpk-news.ru/articles/14632
13. [Elektronnyj resurs] – Rezhim dostupu: <http://ru.tsn.ua/politika/poroshenko-predupredil-o-nachale-novoy-fazy-gibridnoy-voyny-501312.html>.– Назва з екрана.
14. Kara-Murza S.G. Manipuljuvannya svidomistju: Navchal'nyj posibnyk – K.: Oriiany, 2003. – 500 s.
15. [Elektronnyj resurs] Rezhim dostupu: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/08/24/7035673/?attempt=1>.
16. [Elektronnyj resurs] Rezhim dostupu: <http://www.unian.ua/politics/1035084-boyoviki-taki-viveli-polonenih-kiborgiv-na-vulitsi-donetska-foto-video.html>. – Назва з екрана.
17. Ynformacyonnaja polytyka y bezopasnost' sovremennykh gosudarstv [Elektronnyj resurs] – Rezhim dostupu: osvita.mediasapiens.ua/.../informatsionnaya_po.. . – Назва з екрана.
18. [Elektronnyj resurs] Rezhim dostupu: http://ipress.ua/news/propagandysty_dnr_ta_lnr_stvoryly_svoi_zmi_rnbo_102546.html. – Назва з екрана

Без рецензії.

Дзюба Т.М., к.филос.н., доц. Волошина Н.М., к.т.н., доц. Пампуха И.В.
**МЕХАНИЗМ ИНФОРМАЦИОННО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ВЛИЯНИЯ НА
ПСИХИКУ ЧЕЛОВЕКА В ГИБРИДНОЙ ВОЙНЕ**

Украина превращена русскими агрессорами в своеобразный полигон для испытания концепции гибридной войны, которая включает военную, дипломатическую, экономическую и информационную составляющие, направленные на человека. В отличие от других средств поражения информация превратилась во всеобъемлющее оружие, от которого невозможно спрятаться. В статье: раскрыта сущность механизма информационно-психологического влияния на психику и массовое сознание, а именно не критическое восприятие информации объектом влияния и запоминания, деятельность мышления "выпадает" или сильно ослабляется; проанализирована сущность и процесс манипулирования психикой индивида и массовым сознанием, как скрытое принуждение личности к несвойственному для нее поведению, как специфическое средство управления ею; рассмотрена роль телевидения и сети Интернет в осуществлении информационно-психологического влияния в гибридной войне.

Ключевые слова: гибридная война, механизм информационно-психологического влияния, психика, массовое сознание, манипуляция.

Dzyuba T.M., Ph.D. Voloshina N.M., Ph.D. Pampukha I.V.
**MECHANISMS OF INFORMATION-PSYCHOLOGICAL IMPACT ON THE HUMAN
PSYCHE IN THE HYBRID WARFARE**

Ukraine Russian aggressors turned into a kind of testing ground for a hybrid war concept, which includes military, diplomatic, economic and informational components aimed at a person. Unlike other weapons in a comprehensive information has become a weapon, from which it is impossible to hide. Article: The essence of the mechanism of information-psychological influence on the psyche and the mass consciousness, namely the uncritical acceptance of information subject to the influence and memory, thinking activity "falls" or greatly weakened; It analyzed the nature and the process of manipulation of the psyche of the individual and the mass consciousness as a hidden personality forced uncharacteristic for her behavior, as a specific means of control it; examined the role of television and the Internet in the implementation of information and psychological impact of the war in a hybrid.

Keywords: hybrid warfare, the mechanism of information-psychological influence, the psyche, the mass consciousness, manipulation.